

Om “Bjørnesteinen” og Tønnes Johannessen Vesterhus bortgang

Audun Kjøstvedt har i 2023 bidratt med historier tidligere publisert i “Runeposten”. Her gjengis fortellingene om bjørnejegeren på bare 12 år og Tønnes som omkom i skauen.

Historia om bjørnejegeren og minnesteinen etter ham er også omtalt i en artikkel av Eldar Wrånes i Randesund Historielags Årsskrift fra 2003. Denne gjengis under.

BJØRNESTEINEN

Under et besøk hos sin onkel Torfinn Vesterhus i fjor sommer kom Runepostens redaktør over et avisutklipp om en bjørnejeger på 12 år.

Han lurte på om dette er en i slekta, og Torfinn forteller da at det er hans oldefar og redaktørens tippoldefar som stod for den bragden. - Det er jo artig å vite at det har vært barskinger i slekta tidligere.

Bjørnesteinen som omtales i artikkelen står i dag like i veikanten utenfor Vallesverd Bilforretning på Timenes, og det er vel Parkvesenet i Kristiansand som har restaurert den.

Torfinn kan forøvrig fortelle litt om denne jegeren og hans sønn.

Johannes Thomassen Løkkedrang (Thomas- betyr sønn til Thomas og Løkkedrang menes at han kom derfra) var som nevnt gårdsgutt på Berhus. Husbonden her døde i 1835 og etterlot seg ei ung enke, og henne overtok likegodt Johannes og gifta seg med. Hun igjen var søster til en som het Gamle-Abraham på Vesterhus (Museet), men han var barnløs, derfor overtok Johannes sønn Tønnes gården her, som siden Abraham Vesterhus og nå Torfinn driver. Den samme Tønnes fikk en litt spesiell bortgang kan Torfinn fortelle:

I året 1920 (han var da 76 år) ville han gå til Sydinga for å bestille flatbrødbakst. (Her bakte de bygdas beste flatbrød på den tida.) Han kom aldri fram, og folk dro på leiting etter han, selv militæret var utkalt, men de fant ikke spor etter han. Først ei uke tid seinere ble han funnet av noen gutter som var ute og så etter noen fuglestokker. (Ei slags felle de fanga skogsfugl i.) Han satte da død under et tre med den ene skoen i handa, han hadde nok kanskje fått et slag og frosset i hjel. Stedet han ble funnet på var i området ved Travparken der hans far den gang 12 år gammel skjøt en bjørn nesten 100 år tidligere.

Audun

Bjørnejeger på tolv år

Så var det Bjørnesteinen, som «tredje side» brakte fotografi av, med etterlysning av historien som måtte knytte seg til den.

Og historien finnes faktisk i boken om Torridal Sørenskriveri, som ble utgitt i 1957.

Her har Edv. K. Barth skrevet en artikkel om dyrelivet på våre kanter, og han har også historien om Bjørnesteinen med.

Det heter:

«Johannes Thomassen Løkkedrang i Randesund var født i 1810. Allerede da han var 12 år gammel dro han på bjørnejakt. Han og to eldre karer forfulgte en såret bjørn, som de til slutt fikk øye på i Barseldalen. Bjørnen reiste seg på to og kom imot dem. Johannes var raskest og felte bjørnen, det var i 1822. Johannes tjente på Berhus, og har antakelig brukt Berhus-navnet da han egenhendig hogde navnet sitt inn i Stokkedalssteinen ved Stokkemyr øst for Øvre Timenes. Steinen med innskriften «JSTB 1830» står den dag i dag, ca. 1 km. fra det stedet hvor han som 12-åring skjøt bjørnen. Det skal ha vært en liten «maurettasse», skriver Barth.

Og hva var så en «maurettasse»?

Barth har forklaring på det også. — I gammel tid var det snakk om to slags bjørn, «hestebjørn» og «myrbjørn» eller helst «maurettasse». Myrbjørnen gjorde aldri noe ugagn i kreaturflokken. Av enkelte er den antatt å være identisk med jerv, men det stemmer dårlig — jerven er jo en blodtdrikker av verste slag. En annen teori gikk ut på at «myrbjørn» var den minste i ungekullet. Den ble også i voksen alder mindre av vekst, og også mindre blodtdristig, enn «hestebjørnen», som vel i mange tilfelle var slagbjørn.

Bjørnesteinen

De mest observante har nok sett bjørnesteinen der den ligger på høyre side av Barstølveien, mellom Timeneskrysset og Sørlandssenteret. Historien sier at Johannes Berhus skal ha skutt en bjørn på stedet og rissa inn 1830 og initialene sine i en stor stein.

Den originale bjørnesteinen var ca. 2,5 m høy og nesten formet som en stor kubbestol (se tegning av Sverre Berhus). Steinen lå ved den bratte bergveggen ca. 50 m sør for dens nåværende plassering, som om den skulle være falt ut av fjellet. Dette skulle vise seg å bli midt i nåværende veitrase, og steinen måtte derfor bort. Sprengningskyndige folk ble kontaktet for å sprengte løs og ta vare på den delen av steinen som bar initialer og årstall. Sprengningen var mislykket og inskripsjonene ble ødelagt. Derfor ble det laget nye inskripsjoner på en annen stein, visstnok en bit av originalsteinen. Denne nye «minnestøtta» ble plassert der vi nå kan se den ved Barstølveien. Initialene som står skrevet i steinen, JTSB, står for Johannes Tomasøn Berhus. Den

siste bokstaven på steinen ser ut som en merkelig K. «De gamle» sa alltid at dette skulle være en B. Johannes var født i 1811 og var 19 år i 1830. Historiene forteller at Johannes skal ha vært 12-13 år da han skjøt bjørnen. Andre mener at han ikke kan ha vært så ung. Noen forteller at han var på jakt da han møtte bjørnen, noen mener han gjette kreaturet som gikk på beite innover mot Stemmane og noen forteller at han var på vei til Lykkedrang.

Ikke alle mener at bjørnen ble skutt her ved Bjørnesteinen. Den skal ha blitt skutt lenger mot nordøst, i Barseldalen som ligger nærmere Stemmane. Man vet ikke sikkert om bjørnen ble skutt i 1830. Inskripsjonen kan være gjort i 1830, men bjørnen skutt tidligere. Det eneste som er sikkert er at bjørnen ble skutt av Johannes Berhus i 1830 eller noen få år tidligere og at bjørnen ble skutt i området mellom Timeneskrysset og Stemmane. Skulle noen av leserne sitte inne med andre/flere opplysninger om bjørnesteinen og dens historie, vil historielaget være glad for få disse.

Informanter: Sverre Berhus, Eilif Timenes og Arne Timenes.

*Den originale bjørnesteinen
slik Sverre Berhus
husker den.*

